

Motion till riksdagen 2023/24:1597

av **Karin Sundin (S)**

Synskadades rätt att rösta med bevarad valhemlighet

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör agera för att utvecklingen av hjälpmedel för synskadade vid röstning återupptas och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Mer än 100 år efter att allmän rösträtt infördes i Sverige kan personer med svår synnedsättning fortfarande inte rösta självständigt och med bibehållen valhemlighet.

Enligt vallagen kan en väljare med synnedsättning be om hjälp av valmottagarna med att göra i ordning sin röst på röstmottagningsstället. Då röjs valhemligheten för den som hjälper till. Också om väljaren begär hjälp med att ta rätt valsedel röjs valhemligheten.

Det är angeläget att blinda och personer med grav synnedsättning ges möjlighet att ta valsedlar och göra i ordning sin röst på ett röstmottagningsställe utan att behöva begära hjälp av någon annan. Hjälpmedel för att kunna ta valsedlar och personrösta utan att begära hjälp bör därför utvecklas och testas.

I sin rapport Erfarenheter från valen 2022 framhåller Valmyndigheten att det omgående behövs förbättringar av röstningen för personer med synnedsättningar, något som Valmyndigheten framfört ett flertal gånger.

Problemet har varit föremål för behandling vid flera tillfällen. 2016 tillkännagav riksdagen den dåvarande regeringen vikten av att personer med synnedsättning ska kunna personrösta utan att tvingas röja valhemligheten för någon. En parlamentariskt sammansatt kommitté, 2020 års valutredning, gavs i uppdrag att överväga och lämna förslag till åtgärder. Utifrån denna gav den socialdemokratiska regeringen i maj 2022 Valmyndigheten i uppdrag att i samarbete med Research Institutes of Sweden AB (Rise) vidareutveckla och färdigställa en eller flera prototyper av hjälpmedel som kan

användas av personer med synnedsättning på ett röstmottagningsställe för att hitta och ta rätt valsedel vid valsedelsställ och för att kunna avge en parti- och personröst utan att behöva begära hjälp. En eller flera prototyper skulle vara klara för att testas i samband med valet till Europaparlamentet 2024. Arbetet påbörjades under hösten 2022.

I december fattade den nya regeringen beslut om att stoppa Valmyndighetens projekt för att synskadade ska kunna rösta med bevarad valhemlighet. Skälet uppges vara att Tidöavtalet stipulerar att en parlamentarisk kommitté ska tillsättas för att se över valsystemet med partispecifika valsedlar. Enligt regeringen bör arbetet med att utveckla hjälpmedel för synskadade avvakta den kommitténs arbete. Resultatet av det blir att inga prototyper kommer testas i valet till Europaparlamentet 2024 och att personer som är blinda eller har en grav synnedsättning sannolikt kommer att uteslutas från möjligheten att rösta självständigt och med bevarad valhemlighet även vid valen 2026.

Dagens situation innebär att tidigare beslut i riksdagen och breda parlamentariska överenskommelser inte respekteras. Det är inte värdigt Sverige som rättsstat att inte fullfölja det arbete som syftar till att så snart som möjligt möjliggöra grundlagsfästa demokratiska och politiska rättigheter.

Teknik för att synskadade ska kunna rösta självständigt och med bevarad valhemlighet behöver utvecklas avsett hur de framtida valsedlarna kommer att se ut. Exempelvis skulle metoder för att identifiera valsedlar med qr-koder kunna utvecklas och tillämpas oavsett valsedlarnas utformning.

Regeringen bör därför agera för att snarast återuppta utvecklingen av hjälpmedel för synskadade vid röstning, med inriktning mot flexibla lösningar som fungerar oberoende av hur framtida valsedlar utformas.

Karin Sundin (S)